

УДК 336
ББК 65.27

Кириленко О. П., Тулай О. І.
**СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ ЯК ІНСТИТУТ СТАЛОГО ЛЮДСЬКОГО
РОЗВИТКУ**

Тернопільський національний економічний університет,
кафедра фінансів,
Міністерство освіти і науки України,
46009, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11,
тел.: 0352 475077,
e-mail: olga_kyrylenko@mail.ru; o_tulay@ukr.net.

Анотація. У статті переслідуються мета дослідження соціального страхування з позиції інституціоналізму та з врахуванням концептуальних засад сталого людського розвитку. Для її досягнення розглядаються різні підходи до визначення сутності соціального страхування загалом та загальнообов'язкового державного соціального страхування зокрема. Висвітлюються особливості інституційного напрямку та обґрунтовується доцільність розгляду соціального страхування як інституту сталого людського розвитку. Сформульовано авторське бачення сутності та функцій соціального страхування як інституту сталого людського розвитку.

Ключові слова: соціальне страхування, загальнообов'язкове державне соціальне страхування, інститут, сталий людський розвиток.

Kyrylenko O. P., Tulai O. I.
**SOCIAL INSURANCE AS INSTITUTION OF SUSTAINABLE HUMAN
DEVELOPMENT**

Ternopil National Economic University,
Department of Finance,
Lvivska Str, 11, Ternopil
46009, Ukraine,
tel.: 0352 475077,
e-mail: olga_kyrylenko@mail.ru; o_tulay@ukr.net.

Abstract. The article deals with the purpose of social insurance investigation from the point of view of institutionalism and conceptual principles of sustainable human development. In order to reach the target the work discusses different approaches to the definition of both the social insurance core in general and obligatory state social insurance in particular. The article also highlights the peculiarities of the institutional aspect as well as substantiates the expediency of treating social insurance as an institution of sustainable human development. The authors present their own view on the core and functions of social insurance as an institution of sustainable human development.

Key words: social insurance, obligatory state social insurance, institution, sustainable human development.

Вступ. У сучасних умовах різкого падіння життєвого рівня населення, збільшення диференціації доходів громадян, зростання безробіття та погіршення стану навколишнього природного середовища необхідна кардинальна зміна парадигми суспільного прогресу. Саме тому останнім часом актуалізується проблема сталого людського розвитку, під яким ми розуміємо процес забезпечення людей вибором щодо зміцнення свого здоров'я, оволодіння певними знаннями та вдосконалення професійних якостей, екологічних умов життя; справедливого розподілу ресурсів та надання допомоги незахищеним прошаркам населення; формування соціальної відповідальності перед майбутніми поколіннями за допомогою фінансового потенціалу держави.

Сьогодні суспільство потребує наукових підходів і практичних рішень у соціальній сфері, в основі яких лежать нові соціальні, економічні та екологічні відносини.

Важливим питанням є забезпечення не лише мінімально необхідних життєвих інтересів, але й створення умов для всебічного розвитку людини, а в результаті – держави загалом. В даному контексті доцільно згадати соціальне страхування, котре дозволяє забезпечувати відтворення й розвиток людського потенціалу та зберігати стабільність у суспільстві. З огляду на викладене, значимість дослідження соціального страхування як інституту сталого людського розвитку не викликає сумніву.

Питанням соціального страхування присвятили свої праці О. Безкровний, В. Безугла, М. Боднарук, А. Вольська, Д. Загірняк, Е. Лібанова, В. Міненко, О. Москаленко, О. Палій, С. Прилипко, А. Сидорчук, В. Скуратівський, М. Федорова, М. Шаварина, Н. Шаманська, Л. Шаповал, С. Юрій, І. Ярошенко [1–14] та ін. Разом з тим, система соціального страхування практично не розглядалася як інститут сталого людського розвитку.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження соціального страхування з позиції інституційного підходу та з врахуванням концептуальних засад сталого людського розвитку.

Результати. Розглядаючи та аналізуючи різноманітні погляди щодо поняття «соціальне страхування», можна виокремити кілька підходів до трактування його сутності (рис. 1).

Рис. 1. Підходи до визначення поняття «соціальне страхування» (розробка авторів)

Так, вивчаючи соціальне страхування як соціально-економічну категорію, О. Москаленко стверджує, що «... це система відносин з розподілу і перерозподілу національного доходу, які полягають у формуванні зі страхових внесків, сплачуваних працюючими громадянами та роботодавцями, державних дотацій спеціальних страхових фондів, кошти яких використовують для утримання осіб, які не беруть участі у суспільній праці» [7, с. 126].

М. Федорова під соціальним страхуванням розуміє систему заходів щодо компенсації і мінімізації соціальних страхових ризиків, таких як зміна матеріального положення застрахованої особи при настанні несприятливих ситуацій (хвороби, безробіття, досягнення пенсійного віку і т.д.) [12, с. 7].

Такі науковці, як В. Безугла, Д. Загірняк, Л. Шаповал тлумачать соціальне страхування як форму соціального захисту населення та, водночас, описують його як систему заходів щодо матеріального забезпечення та соціального обслуговування в старості, на випадок тимчасової або постійної втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття та в інших випадках, передбачених законодавством [2, с. 9].

А. Сидорчук обґрунтовує розуміння соціального страхування як форми, за допомогою якої держава забезпечує необхідними фінансовими ресурсами систему проголошеного нею права соціального захисту для її реалізації на практиці. При цьому

дослідник підкреслює, що соціальний захист може і має бути забезпечений лише за наявності відповідних ресурсів, які зосереджуватимуться для цих цілей в окремому фонді суспільства [10, с. 11].

Важливі акценти з позиції фінансової науки розставляють С. Юрій, М. Шаварина, Н. Шаманська зазначаючи, що «соціальне страхування є фінансовою категорією, яка виражає економічні відносини, що виникають у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту шляхом формування фондів грошових коштів та їх використання для забезпечення громадян у старості, на випадок постійної чи тимчасової втрати працездатності, безробіття, підтримки материнства, а також з охорони здоров'я» [13, с. 17].

Також серед науковців побутує думка, що «соціальне страхування – це відносини, які регулюються системою принципів, методів, законодавчо встановлених державою соціальних норм, щодо захисту майнових інтересів фізичних і юридичних осіб під час появи певних подій (страхових випадків) за рахунок грошових фондів, які формуються зі сплачених ними страхових внесків (страхових премій)» [8, с. 24].

Разом з тим, необхідно визнати, що у науковій економічній літературі досить розповсюдженим є представлення соціального страхування як базового інституту соціального захисту населення, «...центром якого є людина та її потреби, якість задоволення котрих впливає на соціально-економічний розвиток держави» [13, с. 16]. У цьому контексті А. Вольська стверджує, що соціальне страхування є «...сферою економічної системи держави, де відбувається перерозподіл виробленого валового внутрішнього продукту, за допомогою формування фондів соціального страхування, з метою захисту інтересів економічно активного населення від негативної дії соціальних страхових випадків» [4, с. 5], а інші науковці зазначають, що воно «...виходить за межі системи соціального забезпечення, оскільки виконує завдання, пов'язані зі збереженням та відновленням здоров'я, профілактикою професійних захворювань та виробничим травматизмом, запобіганням безробіттю. Тобто виконує відновлювально-компенсаційну та охоронно-попереджувальну функції» [11, с. 113].

Діяльність будь-якого суспільного інституту повинна бути функціональною, тобто забезпечувати задоволення відповідних потреб. Вступаючи у суспільні відносини, у процесі пошуку оптимальних шляхів задоволення власних потреб, людина ризикує своїм здоров'ям, професійними навиками, матеріальним становищем та ін. Тобто виникає потреба у специфічних видах захисту через страховий механізм.

Оскільки сьогодні соціальне страхування не може абстрагуватися від впливу соціальних, економічних та екологічних чинників, його необхідно розглядати як інститут сталого людського розвитку. Разом з цим, чимало запитань виникає з приводу коректності застосування в даному контексті дефініції «інститут».

Простеживши генезу інституційного напрямку в економічній науці, зазначимо, що його основоположником цілком заслужено вважається американський економіст і соціолог Т. Веблен. У своїй першій монографії «Теорія бездіяльного класу» (1899 р.) вчений виклав основні засади інституціоналізму: економічна наука повинна враховувати весь комплекс соціальних, політичних, правових, психологічних чинників, що впливають на ведення господарства; ринковий механізм не можна вважати справедливим щодо розподілу ресурсів; владі підприємців необхідно протиставляти організовану діяльність профспілок і державних органів. Він зазначав, що інститути визначають поведінку людей, стиль та спосіб їхнього життя. На відміну від ортодоксальних економістів, які досліджували актуальні на той час економічні перетворення, Т. Веблен розглядав процес розвитку цивілізації загалом, тобто її минуле, сучасне та майбутнє. Цей розвиток він пов'язував із розвитком інститутів та пояснював, що інститути є розвитком суспільства. Разом з тим, виняткову роль

Т. Веблен відводив державі, основними функціями якої вважав «соціальний контроль» за економічним розвитком суспільства, реалізацію інтересів усіх соціальних прошарків населення, у т. ч. незахищених та малозабезпечених [15].

Термін «інституціоналізм» був прийнятий для позначення системи поглядів на суспільство й економіку, в основі якої лежить поняття «інститут». Останнє ввів у науковий обіг американський економіст У. Гамільтон, визначивши його як «...мовний символ для кращого опису групи суспільних звичаїв». Вчений встановив «межі можливого» в діяльності економічних суб'єктів. «Причетність» до того або іншого інституту та обмеженість сфер людської діяльності є основою стратифікації та отримання особливих форм доходів. Цей фрагмент у визначенні інституту для фінансової науки є найбільш значущим, оскільки зміщує акценти з факторного (неокласичного) обґрунтування отримання стратифікованих доходів (рента, прибуток, заробітна плата, підприємницький дохід) в напрямі їх інституціонального обґрунтування [16, с. 330].

Замкнене коло дефініції «інститут» можна охарактеризувати такими чотирма ознаками:

1) у використанні поняття «інститут» опосередковано дотримується логічна процедура виведення мікроявищ та процесів на макрорівень. Інститут завжди розглядається як результат соціалізації та суспільного визнання;

2) поняття «інститут» пов'язується з організаційним чи правовим оформленням забезпечених легітимністю явищ;

3) в економічному контексті головним є те, що будь-який інститут – сфера, а точніше межі існування та підґрунтя отримання стратифікованих, «усталених» форм доходу;

4) у будь-якому інституті ознака соціальності є домінуючою, але не позбавленою природних, психобіологічних засад [16, с. 331].

Таким чином, вищевикладене дає підстави розглядати соціальне страхування як інститут сталого людського розвитку.

У світовій практиці виділяють три організаційні моделі соціального страхування: централізовану, децентралізовану та кумулятивну. Функціонування централізованої моделі передбачає домінування загальнообов'язкового державного соціального страхування (Великобританія, Італія, Скандинавські країни). Децентралізована модель характеризується переважанням колективного соціального страхування, яке здійснюється за участю профспілок як в обов'язковій, так і в добровільній формах (Японія, США). Кумулятивна модель має змішаний характер, тобто загальнообов'язкове державне соціальне страхування та колективне соціальне страхування є рівнозначними щодо покриття соціальних ризиків (Німеччина, Франція, Швейцарія).

Окремо варто наголосити, що практично у всіх розвинутих країнах світу система соціального страхування характеризується наявністю індивідуальної відповідальності людини за формування умов свого життя та, водночас, солідарним соціальним страхуванням від небезпек, які загрожують здоров'ю та життю людини.

Загалом визначальними принципами побудови системи соціального страхування у країні є: проголошення «солідарної відповідальності» поколінь як основи системи соціального захисту (забезпечення) населення; законодавче регламентування соціального страхування; всеохопленість населення; обов'язковість участі в ній суб'єктів фінансових відносин [10, с. 116].

В традиційному розумінні соціальне страхування безпосередньо пов'язане із трудовою діяльністю людини як члена суспільства і базується на понятті соціального ризику [11, с. 116]. Під соціальним ризиком необхідно розуміти ймовірність настання несприятливої життєвої ситуації, котра не залежить або мало що залежить, від самої

людини, тобто зумовлена зовнішніми чинниками (соціальними, економічними, екологічними).

Очевидно, що насамперед соціальне страхування як інститут сталого людського розвитку має вирішувати соціальні проблеми. Провідну роль у цьому процесі відводиться загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню, що «...функціонує як певна системна цілісність у складі державних фінансів» [4, с. 5].

Разом з тим, «правові норми, що прийняті державою, є базисом, котрий зумовлює спрямованість суспільних відносин у сфері соціального страхування» [3, с. 206]. У нормативно-правовому контексті загальнообов'язкове державне соціальне страхування визначається як:

– «...система заходів із соціального забезпечення громадян за умовами та видами, встановленими законодавством...» [9, с. 34];

– «...система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом...» [5, с. 121];

– «...сукупність законодавчо закріплених норм і правил, якими регламентовано порядок обов'язкового соціального страхування у державі...» [4, с. 5].

З огляду на зазначене, економічна сутність державного соціального страхування проявляється через сукупність взаємопов'язаних теоретичних аспектів: соціального, економічного, правового та фінансового. Останній із них виступає пріоритетним, оскільки виражає процес розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту через формування фондів грошових коштів і використання їх при настанні страхових випадків, обумовлених існуванням соціальних ризиків [1, с. 14].

Функцію організації управління системою загальнообов'язкового державного соціального страхування взяла на себе держава. Вона виступає рівноправним партнером поряд з іншими учасниками соціального страхування. Це забезпечує можливість вирішувати завдання страхування з урахуванням інтересів кожної сторони [14, с. 10].

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування громадян згідно з міжнародними стандартами має здійснюватися за принципами: законодавчого визначення умов й порядку здійснення; обов'язковості страхування осіб, котрі працюють на умовах трудового договору (контракту) та інших підставах, передбачених законодавством про працю, та осіб, які забезпечують себе роботою самостійно (члени творчих спілок, творчі працівники, які не є членами творчих спілок), громадян – суб'єктів підприємницької діяльності; надання права отримання виплат особам, зайнятим підприємницькою, творчою діяльністю тощо; обов'язковості фінансування страховими фондами (установами) витрат, пов'язаних із наданням матеріального забезпечення та соціальних послуг, в обсягах, передбачених законодавством; солідарності й субсидування; державних гарантій реалізації застрахованими громадянами своїх прав; забезпечення рівня життя, не нижчого за прожитковий мінімум; паритетності представників усіх суб'єктів загальнообов'язкового державного соціального страхування в його управлінні [6, с. 66–67].

Основним пріоритетом сталого людського розвитку є підвищення рівня життя населення. Водночас важливим структурним елементом доходів населення в Україні є соціальні виплати. Джерелом останніх виступають фінансові ресурси, мобілізовані за такими видами державного соціального страхування, як пенсійне страхування, від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, з тимчасової непрацездатності, на випадок безробіття. Зазначені виплати проводяться відповідно

Пенсійним фондом України, Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України; Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, виконавчою дирекцією якого є Державна служба зайнятості. Дохідна частина бюджетів фондів обов'язкового соціального страхування в Україні формується, в основному, за рахунок страхових внесків страхувальників – роботодавців та застрахованих осіб (за винятком Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, куди внески сплачуються лише роботодавцями), та трансфертів з державного бюджету (для нестрахових виплат та у випадку дефіциту бюджету фондів).

З огляду на зазначене, соціальне страхування загалом та державне зокрема, є інвестиційним ресурсом відтворення людського потенціалу. В такому контексті воно виступає не лише необхідною умовою, але й інвестиційним важелем сталого людського розвитку.

Висновки. Підводячи підсумок, зазначимо, що соціальне страхування забезпечує соціальну стабільність життя населення та сприяє збалансованому розподілу суспільних благ. Організаційно система соціального страхування має відповідати вимогам усіх зацікавлених суб'єктів цієї системи. При цьому сьогодні необхідно враховувати власний історичний досвід, здобутки зарубіжних держав, і найголовніше – особливості парадигми сталого людського розвитку.

Водночас інституціональна теорія дозволяє зробити висновок про те, що соціальне страхування сьогодні виступає потужним суспільним інститутом та глибинною субстанцією сталого людського розвитку. Як інститут сталого людського розвитку соціальне страхування забезпечує відтворення людського потенціалу шляхом регулювання фінансових відносин між державою, роботодавцями, працівниками, спеціальними установами та громадськими організаціями у вигляді гарантованої державою соціальної підтримки населення при настанні відповідних ризиків. Призначення цього інституту виявляється через такі функції:

- підтримуючу (допомагає підтримати матеріальний рівень застрахованої особи, якщо традиційне джерело поповнення її доходів не справляється з цим);
- збалансовуючу (покриття збитків від втрати працездатності та здоров'я та витрат, пов'язаних з лікуванням та реабілітацією);
- відтворювальну (повернення витрат застрахованій особі, а в окремих випадках – членам її сім'ї, необхідних для фізичного та духовного відтворення).

Разом з тим, завдання сталого людського розвитку зумовлюють необхідність введення нових форм і видів соціального страхування, що потребує подальшого дослідження та обґрунтування.

1. Безкровний О. В. Державне соціальне страхування працівників аграрних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / О. В. Безкровний; Нац. наук. центр Ін-т аграр. економіки УААН. – К., 2009. – 20 с.
2. Безугла В. О. Соціальне страхування: навч. посіб. / В. О. Безугла, Д. М. Загірняк, Л. П. Шаповал. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 208 с.
3. Боднарук М. І. Поняття правовідносин у сфері соціального страхування в Україні / М. І. Боднарук // Митна справа. – 2013. – Спеціальний випуск. – С. 203–207.
4. Вольська А. О. Соціальне страхування в умовах трансформаційної економіки: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / А. О. Вольська; Нац. наук. центр «Ін-т аграр. економіки». – К., 2011. – 21 с.
5. Міненко В. В. Свідцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування та порядок його видачі / В. В. Міненко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2011. – № 7. – С. 121–123.

6. Москаленко О. В. Міжнародні стандарти у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування / О. В. Москаленко // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. «Право». – 2012. – Вип. 18. – С. 61–67.
7. Москаленко О. В. Основні засади соціального страхування в сучасних умовах / О. В. Москаленко // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. «Право». – 2011. – Вип. 17. – С. 126–131.
8. Національна система загальнообов'язкового державного соціального страхування: сучасні проблеми та стратегії розвитку: монографія / Е. М. Лібанова [та ін.]. – Ін-т демографії та соц. дослідж. НАН України. – К., 2006. – 178 с.
9. Прилипка С. М. Предмет права соціального забезпечення: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05 / С. М. Прилипка; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 2007. – 47 с.
10. Сидорчук А. А. Теоретичні аспекти державного соціального страхування / А. А. Сидорчук // Український соціум. – 2012. – № 3. – С. 105–120.
11. Скуратівський В. А. Основи соціальної політики : навч. посіб. / В. А. Скуратівський, О. М. Палій – К. : МАУП, 2002.
12. Федорова М. В. Державне регулювання формування та використання соціальних фондів в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.01.01 / М. В. Федорова; Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. – К., 2006. – 20 с.
13. Юрій С. І. Соціальне страхування: підручник / С. І. Юрій, М. П. Шаварина, Н. В. Шаманська. – К. : Кондор, 2006. – 464 с.
14. Ярошенко І. С. Організаційно-правові форми соціального захисту людини і громадянина в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / І. С. Ярошенко; Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. – К., 2006. – 18 с.
15. Веблен Т. Теория праздного класса / Т. Веблен. – М. : Прогресс, 1984. – 642 с.
16. Фінансова думка України: в 3 т. / Автори-упорядники Юрій С. І., Львовчкін С. В., Федосов В. М., Юхименко П. І. – К. : Кондор, Т.: Економічна думка, 2010. – Т. 1: монографія ; за наук. ред. В. М. Федосова. – К. : Кондор, Т.: Економічна думка, 2010. – 687 с.

References

1. Bezkravnyi, O.V. *State Social Insurance of Agricultural Enterprises Staff*. Kyiv: National Scientific Centre of Agrarian Institute NAAS, 2009. Print.
2. Bezuhla, V.O., Zahirmiak, D.M., and L.P. Shapoval. *Social Insurance*. Kyiv: Education Publishing Centre, 2011. Print.
3. Bodnaruk, M.I. "Legal Concepts in the Sphere of Social Insurance in Ukraine." *Customs Business* (2013): 203–207. Print.
4. Volska, A.O. *Social Insurance under Transforming Economy*. Kyiv: National Scientific Centre of Agrarian Institute NAAS, 2011. Print.
5. Mینenko, V.V. "State Social Insurance Certificate and Rules of Its Issuing." *Bulletin of Ministry of Justice of Ukraine* 7 (2011): 121–23. Print.
6. Moskalenko, O.V. "International Standards in the Sphere of Obligatory State Social Insurance." *Collected Works of Kharkiv National Pedagogical University named after H. Skovoroda*. Law 18 (2012): 61–7. Print.
7. Moskalenko, O.V. "Principal Aspects of Social Insurance in Modern Conditions." *Collected Works of Kharkiv National Pedagogical University named after H. Skovoroda*. Law 17 (2011): 126–31. Print.
8. Libanova, E.M. et al. *National System of Obligatory State Social Insurance: Modern Problems and Development Strategies*. Kyiv: Institute of Demography and Social Research NAS, Ukraine, 2006. Print.
9. Prylypko, S.M. *Law Object of Social Service*. Kharkiv: National Law Academy of Ukraine named after Ya. Mudryi, 2007. Print.
10. Sydoruk, A.A. "Theoretical Aspects of State Social Insurance." *Ukrainian Society* 3 (2012): 105–20. Print.
11. Skurativskyi, V.A., and O.M. Palii. *Principles of Social Policy*. Kyiv: IAPM, 2002. Print.
12. Fedorova, M.V. *State Regulation of Forming and Using of Social Funds in Ukraine*. Kyiv: National Economic University named after V. Hetman, 2006. Print.
13. Yurii, S.I., Shavaryna, M.P., and N.V. Shamanska. *Social Insurance*. Kyiv: Kondor, 2006. Print.
14. Yaroshenko, I.S. *Organizational Legal Forms of Social Protection of Citizens in Ukraine*. Kyiv: National Economic University named after V. Hetman, 2006. Print.
15. Veblen, T. *The Theory of the Leisure Class*. Moscow: Progress, 1984. Print.
16. Yurii, S. I. et al. *Financial Thought of Ukraine*. 1. Kyiv: Kondor, 2010. Print.

Рецензенти:

Благун І.С. – д.е.н., професор кафедри економічної кібернетики ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника;

Ткачук І.Г. – д.е.н., професор, зав. кафедри фінансів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника;

УДК 336.1: 330.341.1

ББК 65.02

Лисяк Л.В., Куліченко В.О.

**ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК
СИСТЕМИ БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ**

Дніпропетровська державна фінансова академія,
49082, м. Дніпропетровськ, вул. Аржанова, 12,
тел.: 0506608255,
e-mail: L_Lubov@ua.fm

Анотація. На основі аналізу наукових підходів до економічного змісту інновацій та поняття «інновації в державному управлінні», запропоновано авторське визначення сутності інновацій у контексті системи бюджетного менеджменту. Визначено особливості впровадження інновацій в бюджетній сфері порівняно з приватним сектором. Обґрунтовано необхідність інноваційного розвитку системи бюджетного менеджменту. Побудовано модель інноваційного процесу у системі бюджетного менеджменту. Доведено, що успішна імплементація інновацій у систему бюджетного менеджменту потребує розробки системи управління інноваційними проектами та програмами.

Ключові слова: система бюджетного менеджменту, інновація, інноваційний процес, інноваційні проекти, інноваційні програми.

Lisyak L.V., Kylichenko V.O.

**INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE BUDGET MANAGEMENT
SYSTEM**

Dnipropetrovsk state financial Academy,
Arzhanova str., 12, Lviv,
49082, Ukraine,
tel.: 0506608255,
e-mail: L_Lubov@ua.fm

Annotation. Based on the analysis of scientific approaches to the economic essence of innovation and on the term “innovation in governance”, own determination of term “innovation in the context of budget management system” is offered. The features of innovation in the public sector compared with the private sector are determined. The necessity of innovative development of the budget management system is substantiated. The model of innovation process in budget management system is built. It is established that the successful implementation of innovations in the budget management system requires the development of project and program management.

Key words: budget management system, innovation, innovative process, innovative projects, innovative programs.

Вступ. Бюджетна сфера та інновації протягом довгого часу розглядалися як взаємовиключні. У той час як у бюджетній сфері заохочувалися обережність, а також